
[K] **HET VERLANGEN NAAR TEKST.
DE ONDERHANDELINGEN VAN
SIMON ALLEMEERSCH**

Het creëren van een “tekst”, in nauwe onderhandeling met de context, en daar de nodige tijd voor nemen. Het is een poging om in één zin het kunstenaarschap van Simon Allemeersch (°1980) te vatten. De kernwoorden moet breed geïnterpreteerd worden: “tekst” is niet enkel de gesproken of geschreven taal, maar elke constructie (in taal, beeld, licht, ruimte, klank) die een verhaal (in de ruimste zin) vertelt. De onderhandeling is de uitwisseling van creatieve energie maar mogelijk ook geld, gesprek, diensten. De context, ten slotte, zijn alle omstandigheden (ruimtelijk, mentaal, fysiek) waarbinnen de kunstenaar werkt en die mee de tekst bepalen. Het verlangen van de kunstenaar en die van de context kunnen in min of meerdere mate botsen, maar alleenspraak is uit den boze: de kunstenaar is degene, om met Allemeersch Rimbaud te parafaseren, die “andere stemmen door zich laat spreken”. Het resultaat is idealiter een “tekst” die een daad is, zoals de Franse theatertheoreticus Antonin Artaud dat bedoelde: geen representatie, maar een gebeurtenis.

Grote woorden, namen en begrippen, maar ze zijn noodzakelijk om het werk van Allemeersch te vatten, aangezien de rode draad door zijn oeuvre eerder een artistieke attitude dan een eenvormige poëtica is. Allemeersch, germanist, regisseur en (toneel)schrijver, maakt sinds zijn afstuderen aan het RITS in 2007 creaties die op het eerste gezicht moeilijk onder één noemer te vatten zijn. Beeldende voorstellingen voor de black box (*Het fantastische leven van de heilige Sint-Christoffel zoals samengevat in twaalf taferele en drie liederen*, geselecteerd voor het Theaterfestival 2012) staan naast kleine locatieprojecten in openlucht (*Jabberwocky*, 2010) maar

evengoed naast langdurige en procesgerichte trajecten (*Assemblage d'une rue* tijdens het stadsfestival TokTocKnock in de Brusselse Europawijk, 2013). De radicaalste creatie in die laatste categorie is het werk dat Allemeersch in 2010 begon in de Gentse Rabottorens.

De drie woonblokken in de Rabotwijk werden in de jaren zeventig gebouwd, verloederden in ijltijden en verdwijnen vanaf 2013 onder de sloophamer. De torens hebben een slechte reputatie op het gebied van armoede, drugshandel en criminaliteit. Te weinig wordt echter gezegd dat de problemen niet alleen veroorzaakt worden door *wie* er woont, maar ook door *de manier waarop* ze worden bewoond. Structurele ontwerpfouten, de inferieure kwaliteit van materialen en stedenbouwkundige blunders dragen mee verantwoordelijkheid. Hoe kan het dat een mortuarium de enige ruimte is die een woon-gemeenschap deelt? Dat een tik tegen een radiator een hels lawaai veroorzaakt tien etages hoger? Dat drie naast elkaar staande torens elk tot een andere straat behoren, tot wanhoop van de hulpdiensten? Materie kneedt mensen. Net zoals in Allemeersch' oeuvre de fysieke werkruimte mede de inhoud definieert, hebben de betonnen torens ook het verhaal van hun bewoners bepaald.

Allemeersch betrok in 2010 een atelier op de gelijkvloerse verdieping van de eerste toren, verhuisde later naar de tweede toren en werkte in totaal 26 maanden in de Rabottorens. Wat hem dreef, was een fascinatie voor de buurt en de torens, maar ook het verlangen om de vanzelfsprekendheid van een artistiek productieproces te doorbreken. Daarom begaf hij zich in een radicaal andere context, waarin het gebruikelijke productiekader (subsidie, productieteam, communicatie, deadline, première) ontbrak. Een plan had hij niet, een deadline evenmin. Er moest geen voorstelling of film gemaakt worden, geen boek geschreven, geen expositie opgezet. Die afwezigheid van productiedwang was een verademing. Hij zou in dat atelier lezen, schrijven, werken, mensen ontvangen, zichzelf bekwamen in het filmen. Wie hem wilde spreken – vriend, kunstenaar, fotograaf of theaterdirecteur – moest daarnaartoe komen. Intussen wachtte hij af hoe de onderhandeling tussen hem en de bewoners zou verlopen.

De angst om alleen te blijven bleek ongegrond, al

omschrijft Allemeersch de brief die hij bij zijn aankomst uithing achteraf als “het stomste wat ik ooit heb gedaan”. In een omgeving waar de meerderheid nauwelijks kan lezen, is een ander alfabet vereist. Dus kwam er een lamp voor het raam die aangaf of het atelier open was. Het vreemde was dat de bewoners naar het atelier werden toegezogen, ondanks of misschien net door de afwezigheid van een sociaal, educatief of enigszins doelgericht programma. Allemeersch was in de torens niet meer dan een aanwezigheid. Juist dat bleek wat de bewoners nodig hadden: de aanwezigheid van iets anders, van een *heterotopie*: een plek die zijn omgeving niet spiegelt, maar daar iets tegenover stelt. In het atelier werden de bewoners niet aangesproken op hun reputatie of gebreken, maar op hun mens-zijn. Bij een gesprek, een kop koffie, een kom soep. Tijdens een bezoek aan het atelier zei een man: “Ik word slimmer door hier te komen, door wat je doet, door de manier waarop je praat.” Bij een volgende bezoek had hij vijf euro bij zich, om Allemeersch voor die “dienst” te betalen.

Na een tijd ontdekte Allemeersch dat zijn aanwezigheid een antwoord kon zijn op een specifiek gemis: het gemis aan tekst. De bewoners bleken het auteurschap over hun eigen verhaal te hebben verloren, iets wat in het licht van hun spoedige verdwijning extra tragisch was. Het weefsel aan verhalen, ervaringen, dromen en verbeelding over “hun” torens was vervangen door een eenduidig negatief verhaal, waarover zij geen controle meer hadden – een mechanisme dat zich overigens bij veel bewoners ook op het niveau van hun biografie herhaalde. Er moest een nieuwe “tekst” komen: geen goednieuwsshow, geen documentaire claim van waarheid maar een veelzijdig weefsel aan verhalen, dat na het verdwijnen van de torens hun geheugen zou kunnen zijn. Allemeersch' atelier werd de draaischijf van die verbeelding, het punt waar zo veel mogelijk blikken en verhalen zich verenigden. De kunstenaar zag zichzelf een aantal functies vervullen, met als voornaamste: het organiseren van ontmoetingen. Het atelier werd een plek waar verwante instanties voor het eerst rond één tafel gingen zitten: samenlevingsopbouw, hulpdiensten, wijkagenten, sociale diensten, de dienst Cultuurparticipatie. Soms is er een kunstenaar nodig om vanzelfsprekende verbindingen te leggen.

In de eerste maanden speelde zich vooral een onderhandeling af tussen Allemeersch en de bewoners. Het begrip “onderhandeling” is belangrijk – zonder economie, zonder uitwisseling van goederen of diensten is er slechts sprake van liefdadigheid, een machtsrelatie die elke gelijkwaardigheid uitsluit. Allemeersch zag dat snel in, en zette een ruilsysteem op. Bewoners die met hem gingen filmen of op een andere manier met hem samenwerkten, werden daarvoor vergoed met een maaltijd of kregen een uurloon in “torekes”, het lokale muntsysteem in de Rabotwijk. Maar de onderhandeling verlegde zich na een tijd, van binnen naar buiten. “Ik ben de grens overgestapt”, zegt Allemeersch. De nieuwe onderhandeling werd die tussen een nieuw “ons” en de buitenwereld. Zijn voornaamste bekommernis werd het vinden van een manier om over de Rabottorens te spreken, om er met de buitenwereld *juist* over te spreken, vrij van miserabilisme en schuldig bewustzijn.

Op dat punt komt, zonder ooit echt te zijn weggeweest, de kunstenaar in beeld. Na de instroom van alle ervaringen, beelden, verhalen en gesprekken, is het uiteindelijk Allemeersch die “zijn” verhaal schrijft – hij kan niet buiten zijn eigen blik. Hij legt accenten, kiest in samenspraak met de bewoners de vormen die hij wil gebruiken. Het project rond de Rabottorens is nooit een sociaal project geweest, het heeft nooit de intentie gehad de bewoners iets te “leren”. De materiële getuigen van de uiteindelijke “tekst” zullen een boek en een documentaire voorstelling zijn. In wezen zijn beide slechts making-ofs, ze construeren en deconstrueren in één beweging een moeizaam onderhandelingsproces. Ze vertellen het verhaal van de Rabottorens, maar net zo goed dat ene, steeds terugkerende verhaal van de kunstenaar Simon Allemeersch. “Je probeert al die maanden om een leeg vat te zijn voor andermans verhalen. Maar wanneer je achteraf naar je werk kijkt, zie je niets anders dan een reusachtige spiegel van jezelf, van je eigen werk.”

EVELYNE COUSSENS

www.simonallemeersch.wordpress.com

www.tweekerkenstraat81.wordpress.com